

Тошкент давлат иқтисодиёт университети ҳузуридаги
“Ўзбекистон иқтисодиётини ривожлантиришнинг
илмий асослари ва муаммолари”
илмий-тадқиқот маркази

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ИҚТИСОДИЁТИНИ ИННОВАЦИОН
РИВОЖЛАНТИРИШ: ХОРИЖИЙ ТАЖРИБА,
ТЕНДЕНЦИЯЛАР ВА ИСТИҚБОЛЛАР**

Тошкент

Тошкент давлат иқтисодиёт университети хузуридаги
“Ўзбекистон иқтисодиётини ривожлантиришнинг
илмий асослари ва муаммолари”
илмий-тадқиқот маркази

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ИҚТИСОДИЁТИНИ ИННОВАЦИОН РИВОЖЛАНТИРИШ: ХОРИЖИЙ ТАЖРИБА, ТЕНДЕНЦИЯЛАР ВА ИСТИҚБОЛЛАР

илмий-амалий конференция тезислари тўплами
12 октябрь, 2018

Тошкент

населения.....	310
Сидикова Ф.Х. Инновации в преподавании иностранного языка в современном экономическом ВУЗе.....	312
Туленова Г.Ж. Особенности финансирования системы образования и их влияние на конкурентоспособность научно-кадрового потенциала.....	315
Умурзаков Б.Х. Янги барпо этилган иш жойларни ҳамда тугатилган иш жойларни коэффициентини ҳисоблаш услублари.....	317
Умархо'джаева М.С., Nabiyeva N.N. Innovatsion iqtisodiy rivojlanish sharoitida fan va ta'lim sohasidagi integratsion aloqalarni rivojlantirish evolyutsiyasi.....	320
Хакимов Н.Х. Иқтисодиётнинг инновацион ривожланишини самарали таъминлашда малакали кадрларнинг роли.....	323
Khakimova M. Ch. Innovative digital technologies in competitive education.....	325
Қорабоев Н.П. Меҳнат ресурсларининг шаклланишига демографик омилларнинг таъсирини баҳолаш.....	328

**Umarxo'djaeva M.G. – Toskent davlat iqtisodiyot universiteti
“Menejment” kafedrası, i.f.n., dos.
Nabiyeva N.N. – TDIU huzuridagi “O'zbekiston iqtisodiyotini
rivojlantirishning ilmiy asoslari va
muammolari” ITM, kichik ilmiy xodim**

INNOVATSION IQTISODIY RIVOJLANISH SHAROITIDA FAN VA TA'LIM SOHASIDAGI INTEGRATSION ALOQALARNI RIVOJLANTIRISH EVOLYUTSIYASI

Fanni boshqarish va kasb-hunar ta'limi tizimiga innovatsion yondashuvlarning roli innovatsiyalarni joriy etish orqali ilmiy va o'quv jarayonini takomillashtirishga yordam beradigan omillarni o'rganishni taqozzo qiladi. Hozirgi bosqichda ta'lim muassasalarida innovatsiya qilishga da'vat qiluvchi ob'ektiv va sub'ektiv omillar mavjud. Ob'ektiv omillarga davlatning yangi ta'lim siyosati, ta'lim sohasidagi fundamental va amaliy tadqiqotlar, umumta'lim maktablarining innovatsion faoliyat tajribasi kiradi. Sub'ektiv omillarga esa ijtimoiy va mintaqaviy ehtiyojlar, ta'lim muassasasining kasbiy-ma'rifiy faoliyatining dialektikasi, metodik savodxonlikni rivojlantirish, o'qituvchilarning ilmiy salohiyati, o'qituvchilar va talabalarning ijodiy salohiyati, institutning texnik salohiyatini oshirish, boshqaruvning o'ziga xos xususiyatlarini o'zgartirishni kiritish mumkin.

Ijtimoiy rivojlanishning hozirgi bosqichida ta'lim jamiyat hayotining barcha sohalari bilan chambarchas bog'liq, inson faoliyatining eng keng va muhim sohalaridan biriga aylanmoqda. Ta'lim tizimining yuqori sifatli ta'lim xizmatlarida individual va jamiyat ehtiyojlarini qondirish qobiliyati mamlakatning iqtisodiy va ma'naviy rivojlanish istiqbollari belgilaydi.

So'nggi yillarda ushbu sohadagi o'zgarishlar bir qator qabul qilingan me'yoriy-huquqiy hujjatlar va dasturlar bilan qo'llab-quvvatlanmoqda. O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi ta'lim sohasidagi innovatsiya masalalariga jiddiy e'tibor bermogda. So'nggi yillarda ta'lim muassasalarining innovatsion faoliyatini qo'llab-quvvatlash bilan bog'liq quyidagi farmon va qarorlar nashr qilindi:

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 29.12.2016 - yildagi № PF-4907 sonli farmon. “O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi akademiklari faoliyatini yanada takomillashtirish va rag'batlantirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi farmon.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 29.11.2017 - yildagi № PF-5264 sonli farmon. “O'zbekiston Respublikasi innovatsion rivojlanish vazirligini tashkil etish to'g'risida”gi farmon.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 27.07.2017 - yildagi № PF-3151 sonli farmon. “Oliy ta'lim sohasidagi mutaxassislarni tayyorlash sifatini oshirishda iqtisodiyot sohalari va tarmoqlarining ishtirokini yanada kengaytirish chora-tadbirlari to'g'risida” gi farmon.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 05.04.2018- yildagi № PQ-3655 sonli Qarori. "Respublika oliy ta'lim va ilmiy-tadqiqot muassasalari xodimlari mehnatiga haq to'lash tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qaror.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 15.02.2018 - yildagi № PQ-3534 sonli Qarori. "Ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish masalalari bo'yicha ilmiy-tadqiqot muassasalari faoliyatini takomillashtirish yuzasidan tashkiliy chora-tadbirlar to'g'risida" gi qaror.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 06.06.2018 - yildagi № PQ-3775 sonli Qarori. "Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini oshirish va ularning mamlakatda amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlarda faol ishtirokini ta'minlash bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" gi qarori.

Mazkur hujjatlar ta'lim, ilmiy-tadqiqot institutlari va innovatsion faoliyatni rivojlantirish uchun huquqiy asos bo'lib xizmat qiladi.

O'zbekistonda ixtisoslashgan adabiyotlarni tahlil qilish va kasbiy ta'limni isloh qilish tizimi ko'p jihatdan uning zamonaviy xususiyatlari, va rivojlanish tendentsiyalari inqilobdan avvalgi va sovet davridagi kasb-hunar maktabida yuzaga kelganligini ko'rsatdi. Ushbu tizimda birqancha islohotlar o'tkazildi, ta'lim muassasalarining tipologiyasi o'zgartirildi, ta'lim mazmuni modernizatsiya qilindi, yangi o'quv dasturlari va dasturlari joriy qilindi, o'quv jarayonini tashkil etishning yangi shakllari va usullari va pedagogik va talaba kollektivlarini boshqarish yangi ijtimoiy-iqtisodiy muammolar bilan uyg'unlashdi, ob'ektiv o'zgaruvchan turmush sharoitida o'quv jarayonini optimallashtirish yo'llarini izlash jarayoni amalga oshirildi. Kasbiy ta'limning rivojlanishidagi har qanday tarixiy bosqich bir yoki bir nechta innovatsiyalarning paydo bo'lishi bilan tavsiflanadi.

Keling, ta'lim jarayonida innovatsion jarayonlarning rivojlanish tarixiga murojaat qilamiz, o'rganilayotgan muammoni yanada rivojlantirishni ta'minlovchi ustun ijtimoiy-tarixiy shart-sharoitlarni belgilaymiz. Ta'lim sohasidagi innovatsion jarayonlar yuzaga kelishi uchun ijtimoiy-tarixiy sharoitda innovatsiyalarga oid ilmiy g'oyalarning evolyutsiyasini, ilm-fan, ishlab chiqarish, iste'mol va ijtimoiy institutlarni tarixiy kontekstda uyg'unlashtirishni aks ettiruvchi mavjud bo'lgan (yoki joriy) vaziyatlarni tushunamiz. Pedagogika bo'yicha ilmiy adabiyotlarda ta'lim sohasidagi innovatsion jarayonlar evolyutsiyasining keyingi bosqichlari farqlanadi.

Birinchi davrda (XX asrning yigirma yillaridan boshlab) innovatsion dizayn mustaqil faoliyat turiga aylandi, uning mafkurasi shakllandi, uslublar ishlab chiqila boshladi. Quyidagi ijtimoiy-tarixiy shart-sharoitlar paydo bo'ldi:

1) ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishning yangi ustuvor yo'nalishlari aniqlangan va ob'ektning dizayn sohasining sezilarli kengayishini aniqlaydigan texnik inqilob;

2) sanoatning rivojlanishiga jamiyatning ehtiyojlari, turli xil texnik dizaynlarni taqdim etishi;

3) dizayni muhandislik faoliyatidan ajratish va terminologiyani pedagogik sohaga kengaytirish, bu yangi o'quv tizimlarini ishlab chiqish bo'yicha dastlabki urinishlarda aks ettirilgan;

4) fanning amaliy apparatini takomillashtirish va uning dizayn muammolarini hal qilish uchun jalb qilish.

Ikkinchi davrda (XX asrning 20-50-yillari), dizayn ilmiy tadqiqotlar mavzusiga aylandi. Xususan, pedagogika innovatsiyalarni sinchkovlik bilan ishlab chiqish zarurligini tan oladi, bu ta'lim jarayonining samaradorligini ta'minlashga qaratilgan turli loyihalarni ommaviy tarzda yaratishda aks etadi. Ikkinchi davrning oxirida tashkil topgan talablar quyidagilardir:

1) ijtimoiy-iqtisodiy hayotning barcha sohalarini mamlakatimizning ijtimoiy-siyosiy tizimidagi o'zgarishlar natijasida yuzaga kelgan yirik loyiha asosida rekonstruktsiya qilish;

2) ta'lim jarayonida yangi intellektual avlodlarni loyihalashtirish uchun ijtimoiy tartibda ifodalangan ehtiyojlar, ularning har biri ehtiyotkorlik bilan keng innovatsion tarmoqlar orqali ishlab chiqish;

3) an'anaviy dizaynni pedagogika yanada keng tadqiq etish, uning terminologiyasi erkin faoliyat yuritilishi va pedagogik dizayn nazariyasi yaratilishi;

4) texnik dizaynning amaliy apparatlarini ishlab chiqish va ijtimoiy-pedagogik muammolarni qisman ishlatish.

Uchinchi davrda (XX asrning 50-yillaridan boshlab) pedagogik dizayn metodologiyasi ishlab chiqilgan, uning turli jihatlarini ochib beruvchi nazariyalar va tushunchalar ishlab chiqilgan. Pedagogik jarayonning texnologik samaradorligini ta'minlashga qaratilgan nazariy-uslubiy tadqiqotlar asosida innovatsion tizimlarning pedagogik dizaynini maqsadli o'rganish amalga oshirilgan. Ushbu davr uchun odatda quyidagi shartlar mavjud:

1) pedagogika nazariyasi va amaliyotida innovatsiyalarning tarqalishi bilan birga ta'lim sohasida xalqaro integratsiya jarayonlari;

2) kafolatlangan ta'lim natijalarini ishlab chiqishda va erishishda jamiyatning ehtiyojlari;

3) innovatsion tizimlarning pedagogik dizayni nazariyasini yaratish, uning kontseptsiya apparati qonunlarini, tamoyillarini va nozikligini aniqlashga qaratilgan birinchi urinishlar;

4) ta'limda keng miqyosda foydalanish uchun innovatsion tizimlarning pedagogik dizayni uchun uslublar va texnologiyalarni yaratish.

Bugungi kunda innovatsion ta'lim - bu ta'lim va ijtimoiy-ma'rifiy faoliyat jarayoni va natijasi bo'lib, u ham shaxsning ham jamiyatning yangi faoliyat turini rag'batlantiradi va loyihalashtiradi. Bu farq an'anaviy va innovatsion ta'limni solishtirganda aniq ko'rinadi.

Kasbiy ta'lim tizimining innovatsion sohasi mamlakatimiz ilmiy markazlarining ilmiy yo'nalishlari, ilmiy markazlarining innovatsion sohasiga mos kelishi kerak. Professional iqtisodiy ta'limga yangi yondashuvlarni izlash, birinchi navbatda, tarkibiy o'zgarishlarga, iqtisodiyot fanlarini taqdim etish texnologiyalari va usullariga bog'liqdir. Shu munosabat bilan o'quv jarayonini tashkil etish va uni boshqarish mamlakat iqtisodiyotida innovatsiyalarning tarkibiy qismlariga asoslangan bo'lib, kasb-hunar maktablarining har qanday turiga xosdir.